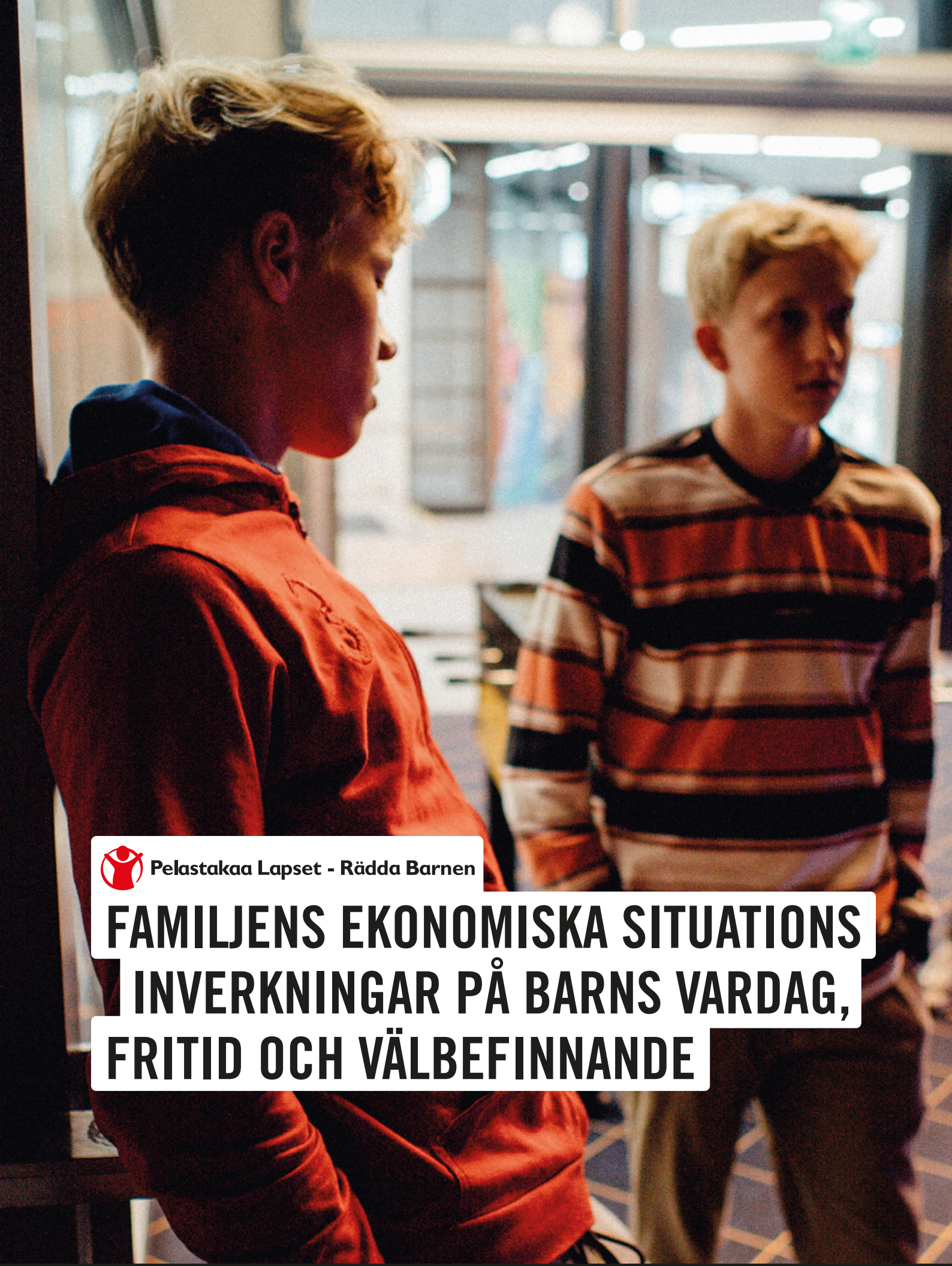

Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen

FAMILJENS EKONOMISKA SITUATIONS INVERKNINGAR PÅ BARNS VARDAG, FRITID OCH VÄLBEFINNANDE

BARNETS RÖST 2020

BAKGRUND OM ENKÄTEN BARNETS RÖST 2020

Barnets röst är Rädda Barnen rf:s enkät som genomförts sedan 2001. I undersökningen kartläggs barns tankar om olika teman. Undersökningens syfte är att göra barnens* egen röst till en del av vardagen och den bredare samhällsdiskussionen och beslutsprocesser. Enkäten för år 2020 utredde hur barn och ungdomar i åldern 13–17 år upplever sin vardag, fritid, sina hobbyer och sitt välbefinnande.

Resultaten av enkäten publiceras i två delar. Den första rapporten behandlade barn och ungdomars erfarenheter under undantagsförhållandena som orsakats av coronapandemin och hur dessa påverkade barnens liv. Den här andra rapporten fokuserar på barn och ungdomars fattigdomserfarenheter under coronavåren samt på hobbyerna och fritiden.

**FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen) definierar barn som alla människor under 18 år.*

UTREDNINGSMATERIALET

Materialet samlades in landsomfattande (inkl. Åland) med en nätblankett på finska och svenska under tiden 6.4–26.4.2020. Under denna tidsperiod hade skolorna och läroanstalterna i Finland övergått till distansundervisning på grund av coronapandemin. Sammanlagt 3 129 barn svarade på enkäten, av vilka 7 % angav svenska som sitt modersmål och 2 % angav som sitt modersmål något annat språk än finska, svenska eller samiska. Av deltagarna var 84 % flickor, 12 % pojkar och omkring 4 % valde alternativet ”annat”, ”vill inte definiera” eller ”vill inte säga”.

Vid tidpunkten för enkäten studerade majoriteten (57 %) i klasserna 7–9. Sammanlagt 40 % studerade på andra stadiet, antingen på gymnasiet, inom yrkesutbildningen eller avlade dubbelexamen. Gymnasisternas andel av alla deltagare var 27 % och yrkesskolelevernas 11 %. Dessutom sade 3 % av deltagarna att de föll utanför dessa alternativ, då de studerade till exempel i sjätte eller tionde klass eller i VALMA-utbildning (utbildning som handleder för yrkesutbildning). Ytterligare sade 1 % av deltagarna att de för tillfället inte studerade på någon skola eller läroanstalt. Vanligaste orsaken till detta var psykiska problem.

Av alla deltagare bodde ungefär 27 % i svarande stund i Nyland. Näst mest deltagare var från Birkaland (9 %), Norra Österbotten (8 %) samt Egentliga Finland (8 %). Av alla deltagare sade 46 % att de bodde i en stor eller medelstor stad. Av dessa bodde 10 % i stadens centrum och 36 % i förorter eller periferier. I små städer eller byar bodde ungefär 37 % av deltagarna, varav 18 % i centrum och 19 % i periferier. Dessutom sade 17 % av deltagarna att de bodde i landsbygdsmiljö.

En femtedel, 20 % av deltagarna beskrev sig själva som en del av åtminstone en minoritet. Klart största delen av de som tillhörde någon minoritet sade sig höra till minoriteten på grund av sin sexuella läggning. Dessa utgjorde 17 % av deltagarna.

Barnen ombads ge en bedömning om sin familjs ekonomiska situation. Bedömningen grundade sig på barnens erfarenheter om sina vårdnadshavares inkomstnivåer. Av deltagarna uppfattade 53 % att de tillhörde en medelinkomstfamilj. Det var 29 % av deltagarna som ansåg att deras familj hade väldigt eller ganska hög inkomst, och 13 % som ansåg att deras familj hade väldigt eller ganska låg inkomst. Fem procent kunde inte säga.

Vad beträffar materialet som samlades in med nätblankett, kan man inte vara säker på deltagarnas bakgrunder eftersom deras identitet eller riktigheten av deras svar kan inte verifieras. En del av deltagarna kan till exempel ha fyllt i blanketten flera gånger, vilket kan orsaka förvrängning av enkätens svar. Dessutom har filmprisen som lottas ut bland deltagarna eventuellt påverkat selektionen av deltagare.

Största delen av deltagarna nåddes via olika kanaler på sociala medier (Facebook, Instagram, Twitter), men barn nåddes också via människor som arbetar bland barn och unga, som till exempel kuratorer och socialhandledare. Alla blankettens frågor var inte obligatoriska, och detta har beaktats i behandlingen av materialet.

Deltagarnas kön (N=3129)

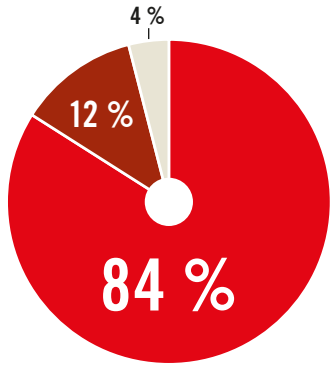

- Flicka
- Pojke
- Annat alternativ/Vill inte definiera/ Vill ej svara

Deltagarnas utbildningsbakgrund (N=3,129)

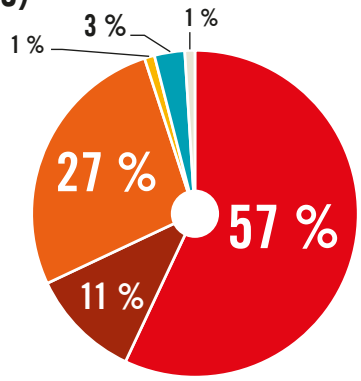

- Högstadium
- Yrkesskola
- Gymnasium
- Dubbelexamen
- Annan
- Inte i någon skola/ läroanstalt

CENTRALA RESULTAT

1. **13 % av barnen ansåg sin familjs inkomster vara ganska eller mycket låga.** 29 % av barnen ansåg sin familjs inkomster vara ganska eller mycket höga. 53 % av barnen ansåg sin familjs inkomster vara medelmåttiga.

2. **37 % av barn i låginkomstfamiljer bodde i enföräldersfamiljer**, medan för alla deltagare var motsvarande siffra 16 %.

3. **40 % av barn i låginkomstfamiljer berättade att de hade ibland eller ofta blivit mobbade eller diskriminerade på grund av sin familjs ekonomiska situation,** 25 % av alla deltagare.

4. **80 % av barn i låginkomstfamiljer berättade att de ibland eller ofta varit stressade över sin familjs ekonomiska situation,** 56 % av alla deltagare.

5. **51 % av barn i låginkomstfamiljer upplevde sina hobbymöjligheter som dåliga eller ganska dåliga,** 14 % av alla deltagare.

6. **25 % av barn i låginkomstfamiljer upplevde att de inte är tillräckligt skickliga eller begåvade för att delta i den hobby- eller fritidsverksamhet som de skulle vilja delta i,** 14 % av alla deltagare.

7. **756 % av barn i låginkomstfamiljer saknar kostnadsfria eller billiga sätt att tillbringa fritiden och utöva olika hobbyer,** 33 % av alla deltagare.

8. **39 % av barnen var ganska eller mycket oroliga över framtiden.** 52 % av barn i låginkomstfamiljer och 33 % av barn i höginkomstfamiljer.

13 % AV BARNEN DEFINIERADE SIN FAMILJ SOM LÅGINKOMSTFAMILJ

Barnen ombads ge en bedömning om sin familjs ekonomiska situation. Bedömningen baserade sig på barnens egna erfarenheter av sina vårdnadshavares inkomster, det vill säga vårdnadshavarnas verkliga inkomstnivå har inte utretts i enkäten. Av deltagarna uppfattade 53 % att de tillhörde en medelinkomstfamilj. 29 % av deltagarna ansåg att deras familj hade mycket eller ganska höga inkomster, och 13 % ansåg att deras familj hade mycket eller ganska låga inkomster. Fem procent kunde inte säga.[1]

Enligt Statistikcentralen (Finlands officiella statistik, 2018) tillhörde år 2018 cirka 12 % av befolkningen hushåll med låga inkomster. Med hushåll med låga inkomster avses hushåll vars inkomster är mindre än 60 % av medianen. Barnens uppskattningar av sina familjers ekonomiska situation skilde sig alltså inte särdeles mycket från det verkliga antalet låginkomstfamiljer.

Av barn i låginkomstfamiljer som bor med två vårdnadshavare, eller som bor varannan vecka hos en vårdnadshavare och varannan vecka hos en annan, var det 40 % som berättade att sina båda vårdnadshavare är i arbetslivet, medan av barn i höginkomstfamiljer var det hela 85 % som berättade att båda vårdnadshavarna är i arbetslivet. Av barn i låginkomstfamiljer var det 38 % som berättade att de bor med två vårdnadshavare. Motsvarande siffra för barn i höginkomstfamiljer var 76 %.

Av barn i låginkomstfamiljer bodde 37 % i enföräldersfamiljer. Av barnen i enföräldersfamiljer berättade 61 % att sina vårdnadshavare är i arbetslivet, och 27 % berättade att familjen är en flerbarnsfamilj, det vill säga en familj med minst fyra barn.

Andelen barn och unga som bor ensamma eller på annat sätt utan vårdnadshavare och som svarade i enkäten var totalt cirka 6 %. De som bor på annat sätt (4 %) berättade att de bor bland annat i fosterfamiljer, barnhem, hos far- eller morföräldrarna, i bostäder med gemensamt kök, med en partner eller i en ombildad familj där vårdnadshavarens nya partner bor i samma hushåll. Av de som bor ensamma eller på annat sätt utan vårdnadshavare ansåg 34 % att de var ur en familj med mycket eller ganska låga inkomster. Låga inkomster markerade också de barn som i svarande stund inte gick i någon skola eller läroanstalt: 23 % av dem ansåg sin familjs inkomster vara ganska eller väldigt låga.

Familjens inkomstnivå (N=3129)

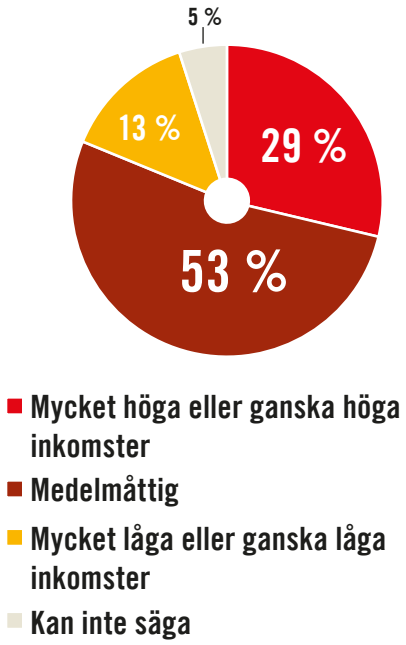

[1] *I denna utredning avses med låginkomstfamiljer familjer vars barn definierat sin familjs inkomster som ganska eller mycket låga, och höginkomstfamiljer är familjer vars barn definierat sin familjs inkomster som ganska eller mycket höga.*

BARNENS SYN PÅ SIN FAMILJS EKONOMISKA SITUATION

Barnen ombads berätta med egna ord varför de ansåg sin familjs inkomster vara mycket eller ganska höga samt mycket eller ganska låga. Faktorer som enligt barnen påverkade inkomstnivån var till exempel vårdnadshavarnas arbetssituation, lönenivå och utbildningsbakgrund, familjens typ av boende, familjens storlek, hur pengarna räcker till basbehoven samt möjligheten att utöva hobbyer, resa, göra inköp och använda olika tjänster.

FINANSER OROAR INTE BARN I HÖGINKOMSTFAMILJER

Barnen som klassade sin familj som en med mycket eller ganska höga inkomster motiverade sina svar i synnerhet med hur basbehoven tillgodoses, med föräldrarnas yrken, utbildningsbakgrund och lön samt dyra inköp och möjligheter till hobbyer och fritidsverksamhet och resor.

Barn i höginkomstfamiljer berättade att de inte behövde oroa sig över finanser: det fanns gott om pengar för såväl obligatoriska som extra utgifter. En god ekonomisk situation gjorde det också möjligt att man inte behövde pruta på vare sig priset eller på kvaliteten när man gjorde inköp. Det var emellertid många som berättade att trots en god ekonomiska situation slösar de ändå inte pengar i familjen, utan de lever sparsamt och gör inköp med eftertanke.

”Jag kommer inte ihåg en situation där något viktigt inte skulle ha blivit av för att vi inte hade råd.”

”Vi har alltid haft råd med allt nödvändigt och också med extra saker. Det har aldrig varit nödvändigt att tänka på eller stressa över uppehället.”

”Vi lever sparsamt, men ändå gör vi flera resor varje år. Pengar finns alltså, men de används med eftertanke.”

Goda inkomster åskådliggjordes också med föräldrarnas arbetssituation, yrke, högskoleutbildning, framgångsrika företag och bra lön. En del av barnen upplevde att föräldrarnas skuldfrihet reflekterade familjens goda ekonomiska situation. Ett annat tecken på goda inkomster ansågs vara det att barnen inte själv behövde oroa sig över finanserna.

”I min familj är båda föräldrarna högutbildade och har bra jobb.”

”Mina föräldrar har bra jobb och bra inkomster, jag själv har aldrig varit tvungen att tänka på finanser.”

”Mina båda vårdnadshavare arbetar och får bra lön. Vi har möjlighet att köpa god mat i butiken, ha hobbyer som vi tycker om och resa utomlands på semester.”

Många av barnen berättade att familjens höga inkomster märktes i synnerhet av vad som skaffades och vilka hobbyer man hade och hur man tillbringade fritiden. Till exempel ägarbostad, egnahemshus i bra område, sällskapsdjur, möjlighet att utöva hobbyer och tillbringa fritiden på ett trevligt sätt, resor, att äta på restaurang, att få veckopeng samt dyra inköp som ny bil eller högklassiga kläder ansågs vara tecken på höga inkomster. Också bland annat utnyttjandet av tjänster såsom privatläkare ansågs reflektera familjens höga inkomstnivå.

”Vi bor i egnahemshus och mina föräldrar har inga skulder, vi har råd att resa och vi har alltid mat och allt annat som har med basbehoven att göra.”

”Vi äger vårt hus och vi privilegierade i att vi får utöva hobbyer och äga elektronik, vi har tre husdjur och vi kan resa utomlands då och då.”

”Ägarbostad på ett ganska dyrt område, årliga semesterresor, föräldrarna betalar mina skolkostnader o.s.v. men vi är inte svinrika eller något.”

”VI HAR INTE RÅD MED NÅGOT EXTRA” – OTILLRÄCKLIGHETEN AV INKOMSTER ÄR ETT PROBLEM I LÅGINKOMSTFAMILJER

I svaren för barn som definierar sin familj som en med låga inkomster betonades i synnerhet otillräckligheten av inkomster, föräldrarnas arbetslöshet, arbetsoförmåga eller arbetande inom en låglönebransch samt utmaningarna med att vara ensamförsörjare och att täcka kostnaderna för en storfamilj. Många berättade också om hinder i anknytning till hobbyer, fritiden och inköp: resor, biobesök, att äta på restaurang eller köpa nya kläder utgjorde hörde inte till vardagen för de flesta barn i låginkomstfamiljer. Inkomstnivån jämfördes också med kompisarnas och andra jämåringars; en del av barnen upplevde att andra hade mera pengar till sitt förfogande än de själv. Detta synliggjordes bland annat när barn i låginkomstfamiljer var tvungna att utebli från avgiftsbelagda aktiviteter.

Barn i låginkomstfamiljer berättade att de låga inkomsterna påverkade särskilt tillräckligheten av pengarna som stod till förfogande. En del berättade att de inte hade råd med något extra utöver nödvändighetsvarorna medan andra sade att familjens inkomster inte alltid ens räckte till basbehoven såsom hyra eller mat. Bristen på pengar sades också orsaka gräl i låginkomstfamiljer.

”Utöver hyran räcker pengarna nätt och jämnt till annat boende. Vi shoppar egentligen inte och äter inte på restaurang eller går på bio.”

”Vi har inte råd med något extra”

”Vi har bland annat inte råd att köpa något extra eller ha några avgiftsbelagda hobbyer. Mina föräldrar har ekonomiska bekymmer, i synnerhet omkring olika högtider då mer pengar går åt.”

”Vi har alltid knappt om pengar, vi har knappt råd med mat.”

”Vårt skafferi är oftast tomt, särskilt när jag är på tumis med mamma.”

”Ofta grälar mina föräldrar om vem som ska till butiken eftersom ingendera har pengar.”

Flera barn i låginkomstfamiljer berättade att familjens låga inkomstnivå beror på att en eller båda vårdnadshavarna är antingen arbetslösa, arbetsoförmögna eller arbetar inom en bransch där lönen är låg eller inkomsterna är osäkra till exempel på grund av småföretagarverksamhet.

”Lönen är liten och ofta säger de att kanske nästa månad eller vänta till avlöningsdagen.”

”En av mina föräldrar har inte varit arbetsförmögen på länge.”

”En av mina föräldrar är arbetslös och den andra har ett låglöneyrke.”

”Mina föräldrar jobbar inte för tillfället.”

En del av barnen i låginkomstfamiljer berättade att sina föräldrars företag gått i konkurs, och i andra familjer var inkomsterna låga bland annat på grund av vårdnadshavarens studier. Ekonomiska bekymmer kunde också orsakas av att en distansförälder inte deltog i barnets försörjning. Ett stort antal barn i familjen eller ensam vårdnad var en gemensam faktor hos många låginkomstfamiljer.

”Min pappa är småföretagare och inkomsterna varierar. Mamma jobbar ibland men är ofta hemmamamma, och en sjubarnsfamilj använder mycket pengar.”

”Min vårdnadshavare studerar.”

”Pappa och mamma har gemensam vårdnad, men vi bor med mamma och mamma betalar för allt. Pappa tjänar mer än mamma och står inte för några av barnens kostnader.”

”Endast en vårdnadshavare, som är arbetslös.”

Barn i låginkomstfamiljer var beaktansvärt medvetna om sin familjs skuldbörda och utmaningar med att betala räkningar. I vissa familjer stödde barnen sina föräldrar ekonomiskt till exempel med sina egna besparingar, studiestödet eller med löneinkomster som de tjänat själva. En del av barnen berättade att familjen bland annat tytt sig till församlingens mathjälp eller att vårdnadshavaren måste låna pengar av andra människor för att kunna täcka sina utgifter.

”Ibland är det svårt att betala räkningarna och vi tycks ofta ha penningbekymmer.”

”Lönen räcker helt enkelt inte till för vardagen, vilket leder till att räkningarna förfaller och skulderna hopas.”

”Vi har hela tiden knappt om pengar, gymnasieböckerna kostar mycket och om de måste köpas kan maten ibland bara köpas på kredit.”

”Vi var tvungna att använda oss av mitt sparkonto dit vi hade samlat pengar sedan jag föddes. Dessutom är våra inkomster nu mindre än de skulle vara för arbetslösa tack vare stöden.”

”Vi lever från lön till lön... därför jobbar jag också själv, har jobbat i över ett år nu.”

”Vi har ibland väldigt knappt om pengar, ibland har vi inte ens tillräckligt för mat, då vänder vi oss till församlingen för mat. Jag har varit tvungen att sluta med min kära hobby eftersom vi inte har råd med träningsavgifterna.”

Hos en del låginkomstfamiljer hopade sig problemen. Vid sidan om de låga inkomsterna orsakades problem av bland annat mentala eller missbruksproblem, arbetslöshet, problem i föräldrarnas förhållande eller bristfällig kontroll över livet samt kroniska sjukdomar.

”Pappa och mammas förhållande är dåligt. Mamma lider av allvarlig depression och alkoholism.”

”Före jag placerades bodde jag i ett hushåll med mina föräldrar som inte arbetade och som levde över sina tillgångar.”

”Inget jobb, missbruksproblem.”

TANKAR OCH KÄNSLOR KRING DEN EKONOMISKA SITUATIONEN

Familjens ekonomiska situation påverkar barnens vardag konkret, från basbehoven till hobbymöjligheterna, men den väcker också olika slags oroväckande tankar hos barnen.

Hela 80 % av barn i låginkomstfamiljer berättade att de ibland eller ofta varit stressade över familjens ekonomiska situation. Barn i låginkomstfamiljer var också överrepresenterade i samband med andra negativa känslor som orsakades av familjens ekonomiska situation som ångest (77 %), skuldkänslor (64 %) och förlägenhet (57 %).

Majoriteten av barnen i låginkomstfamiljer hade också på grund av sin familjs ekonomiska situation upplevt att de är annorlunda än de andra (66 %) eller mindre viktiga än de andra (56 %). Ytterligare hade 65 % upplevt att de kände sig utanför på grund av sin familjs ekonomiska situation. Dessutom berättade 40 % av barn i låginkomstfamiljer att de blivit mobbade eller diskriminerade på grund av ekonomiska orsaker.

I motsats till hur barn i låginkomstfamiljer i sina svar betonade det negativa, berättade barn i höginkomstfamiljer mer än andra barn om sina positiva känslor omkring familjens inkomstnivå. Av barn i höginkomstfamiljer hade 92 % ibland eller ofta känt glädje över sin familjs ekonomiska situation, och 73 % hade känt stolthet.

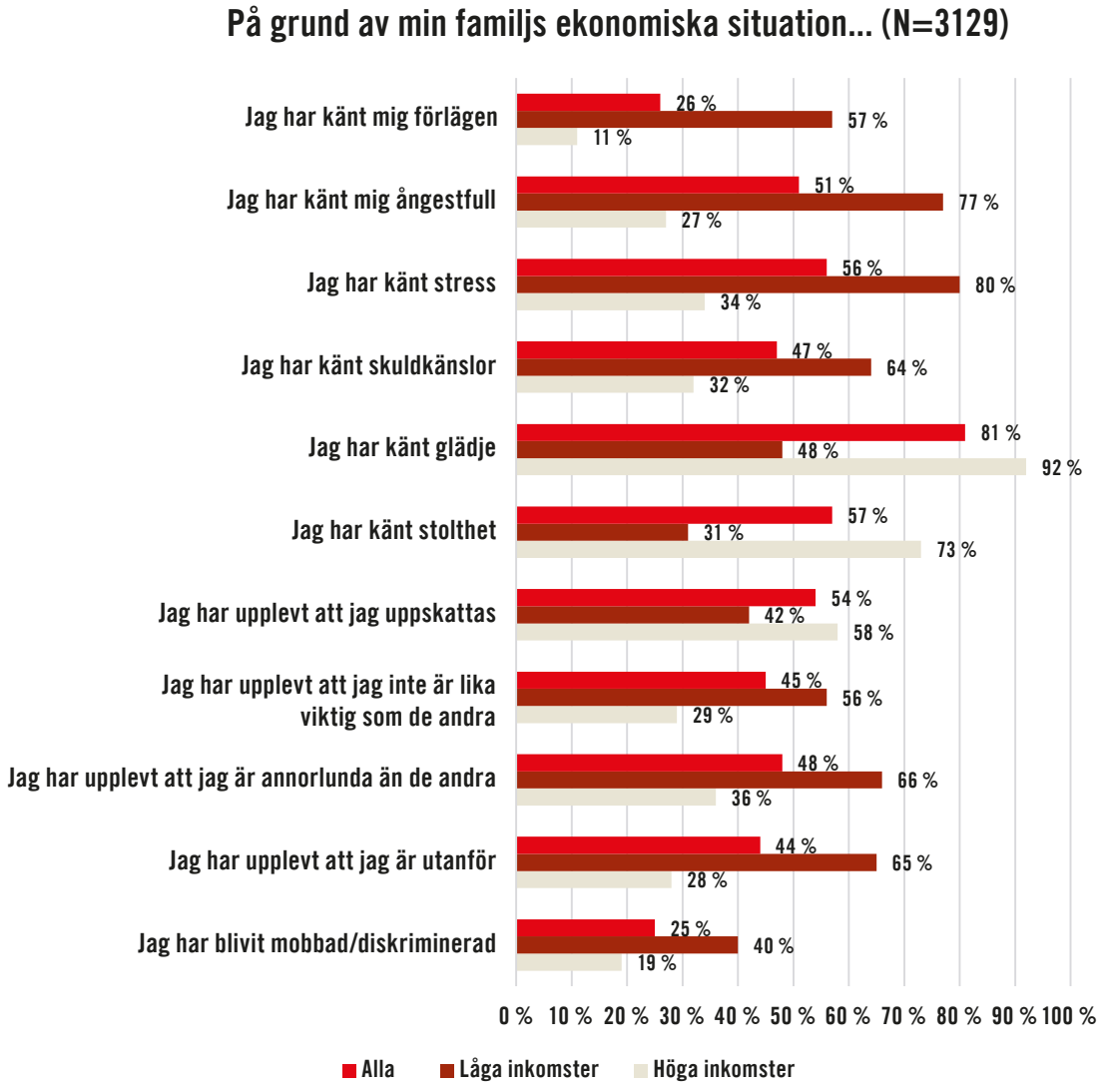

[2] *I siffrorna som framförs i denna del har alternativen "ibland" och "ofta" räknats med.*

BEHOVET AV HJÄLP ÄR VANLIGARE HOS LÅGINKOMSTFAMILJER

Utöver uppehället har familjernas andra utmaningar som i synnerhet betonades i svaren för barn i låginkomstfamiljer. En femtedel (20%) av deltagarna berättade att sin familj hade någon gång fått hjälp av barnskyddet. Motsvarande siffra för barn i låginkomstfamiljer var 40 %. Dessutom berättade nästan hälften (46 %) av barnen i låginkomstfamiljer att någon i familjen hade fått hjälp av tjänsterna inom mental hälsa, motsvarande siffra för alla deltagare var 30 %. Barn i låginkomstfamiljer berättade också oftare än andra att någon i familjen fått hjälp av missbrukarvården eller vårdats för en kronisk sjukdom.

Siffrorna var anmärkningsvärt höga för de barn som i svarande stund inte gick i någon skola eller läroanstalt: 65 % av dessa barns familjer hade fått hjälp av barnskyddet och 71 % av tjänster inom mental hälsa. Behovet av hjälp syntes också tydligare hos barn som bor ensamma eller utan vårdnadshavare – 66 % berättade att familjen hade fått hjälp av barnskyddet och 56 % av tjänster inom mental hälsa.

Har du, dina syskon eller dina föräldrar någon gång fått hjälp av någon av de följande? (N=3129)

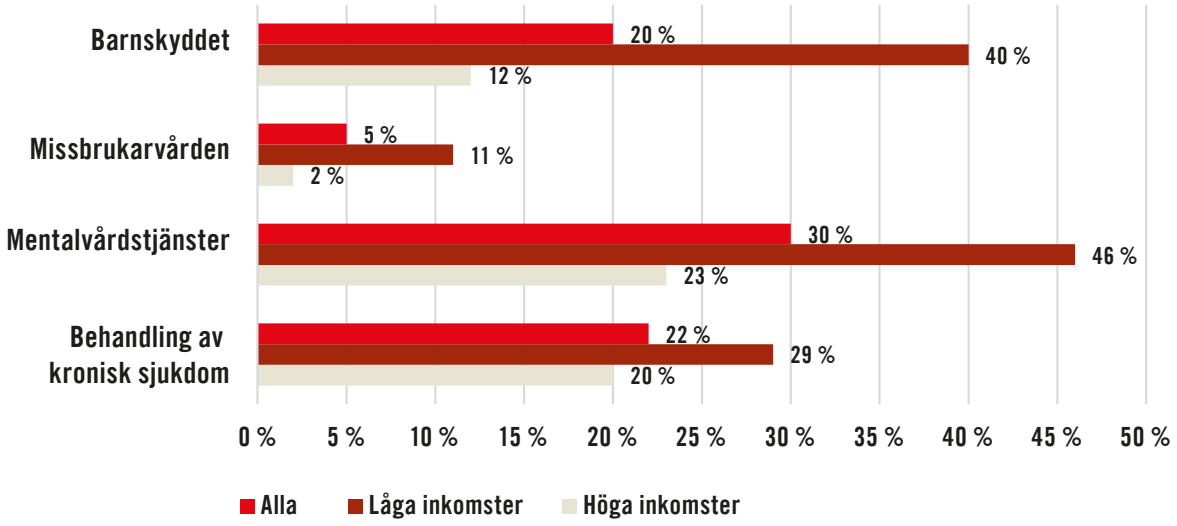

FAMILJENS EKONOMISKA SITUATION PÅVERKAR BARNENS FRITID OCH HOBBYMÖJLIGHETER

Vi frågade barnen hur och med vem de tillbringar sin fritid under normala omständigheter. På fritiden tillbringade barnen tid med vänner hemma, i köpcentrum, på ungdomsgårdar och sysslade med sina hobbyer, och de hade kontakt med andra både ansikte mot ansikte och digitalt. Mer än vart tionde (11 %) barn berättade ändå att de inte hade vänner som de skulle hålla kontakt med på fritiden. Dessutom hade 6 % av barnen inga vänner som de skulle kunna träffa och tillbringa tid tillsammans med på fritiden.

De populäraste hobbyerna och fritidsaktiviteterna var idrott och motion (78 %), kaféer och restauranger (62 %), kultur och underhållning (54 %), konst (50 %), musik (49 %) och virtuella spel (47 %). Idrott och motion var populärast i höginkomstfamiljer (83 %). Barn i låginkomstfamiljer däremot sysslade med idrott och motion mindre än andra (71 %).

Största delen av barnen som berättade att de sysslade med idrott eller motion på fritiden gjorde det självständigt eller för sitt eget nöjes skull (77 %) – det fanns inga märkbara skillnader mellan olika inkomstklasser. Barn i låginkomstfamiljer deltog emellertid i mindre utsträckning i idrottsföreningarnas ledda verksamhet och höll inte heller på med tävlingsidrott lika mycket som andra. Av alla deltagare var det 45 % som deltog i idrottsföreningarnas verksamhet, 49 % för höginkomstfamiljer och 35 % för låginkomstfamiljer. För sin del var det 23 % av deltagarna som höll på med tävlingsidrott, 27 % för höginkomstfamiljer och 15 % för låginkomstfamiljer.

Barn i låginkomstfamiljer sysslade inte lika mycket med avgiftsbelagda fritidsaktiviteter såsom att gå på bio eller kaféer som andra deltagare. Å andra sidan deltar de oftare än andra deltagare i ungdomsgårdarnas verksamhet samt i diverse organisations-, förenings- och klubbverksamhet. En förenande faktor för dessa aktiviteter är oftast avgiftsfrihet eller ett billigt pris. I skolornas klubbverksamhet deltog barn i låginkomstfamiljer däremot inte desto oftare än andra barn: av alla deltagare var det cirka var sjunde (13 %) som deltog i skolornas klubbverksamhet.

Hobbyer och fritidsaktiviteter (N=3107)

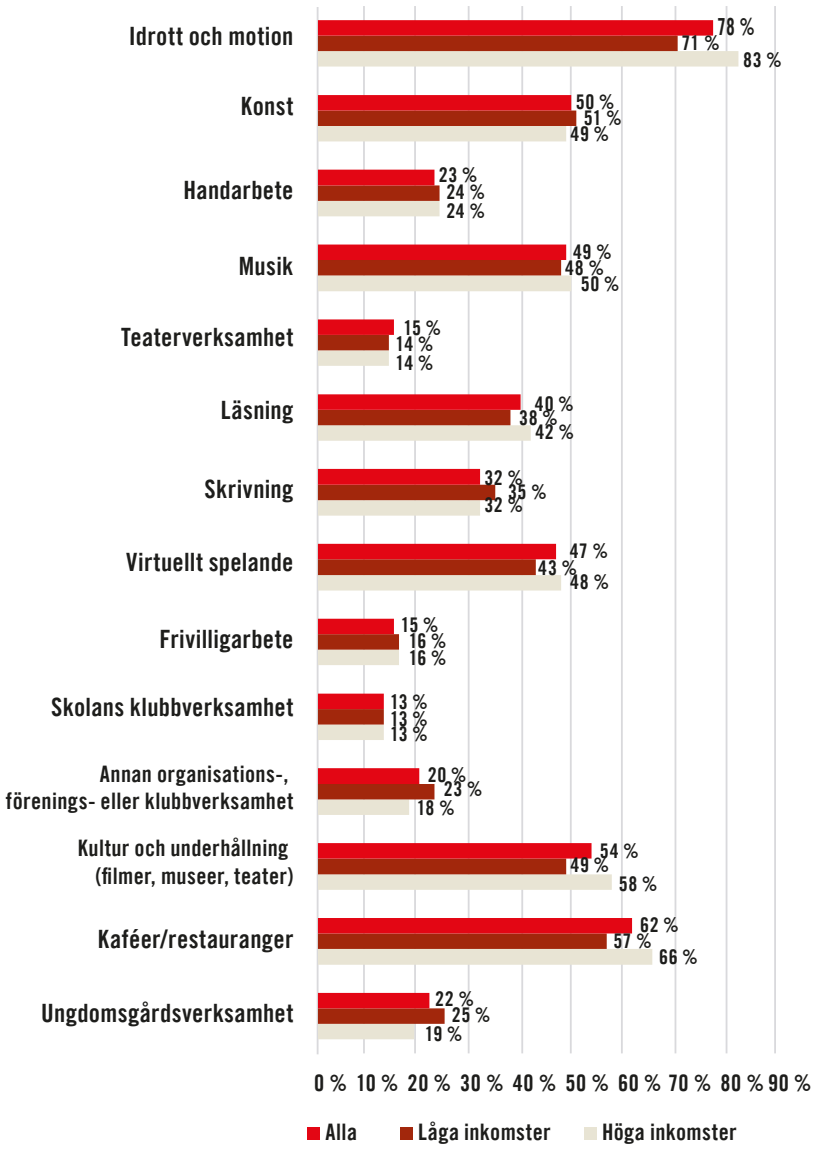

Familjens ekonomiska situation har en stark inverkan på hur barnen upplever vad för hobbyer de kan ha och vad de kan göra på fritiden. Över hälften (51 %) av barn i låginkomstfamiljer som svarade på enkäten upplevde sina hobbymöjligheter som dåliga eller ganska dåliga. Dessutom upplevde 28 % av barn i låginkomstfamiljer att deras fritidsmöjligheter var dåliga eller ganska dåliga, och 40 % av dem upplevde samma angående festligheter och andra evenemang. En överväldigande majoritet (89 %) upplevde sina möjligheter för resande som dåliga eller ganska dåliga.

Barn i låginkomstfamiljer upplevde sina möjligheter ... som dåliga eller ganska dåliga (N=425)

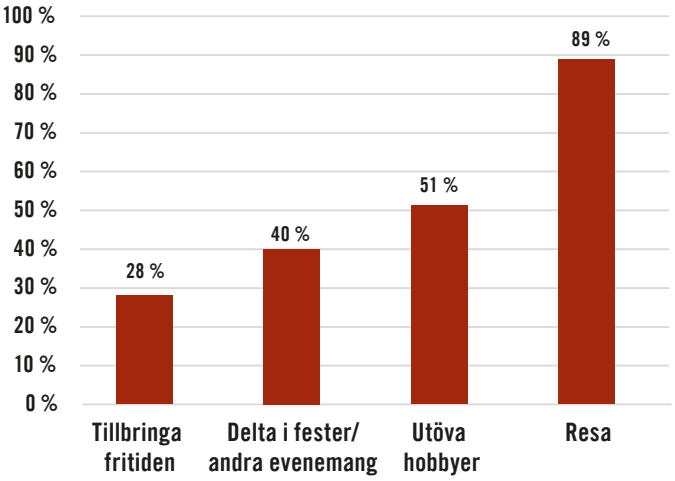

HINDER FÖR HOBBYER OCH FRITIDSAKTIVITETER

Vi frågade barnen om de tyckte att några faktorer påverkade att de inte kunde utöva hobbyer eller delta i fritidsaktiviteter på det vis som de skulle vilja. Barn i låginkomstfamiljer rapporterade alla de hinder för hobbyer och fritidsaktiviteter som presenterades i enkäten i större utsträckning än andra barn.

Jämfört med andra deltagare kunde barn i låginkomstfamiljer delta i sådana hobby- och fritidsaktiviteter som de ville betydligt mer sällan. Över hälften (54 %) av alla deltagare berättade att de deltog i sådana hobby- och fritidsaktiviteter som de föredrog, men av barn i låginkomstfamiljer var det endast 36 % som kunde göra det. För barn i höginkomstfamiljer var motsvarande siffra 65 %.

För alla deltagare var vanligaste orsaken till att de inte kunde delta det att de inte hittade verksamhet som de tyckte om (22 %). För barn i höginkomstfamiljer var denna siffra mindre (15 %) och för barn i låginkomstfamiljer var den högre (31 %). De näst vanligaste orsakerna var att barnen inte trodde sig vara tillräckligt begåvade eller skickliga för att delta i den verksamhet som de föredrog (14 %) eller att de tyckte att verksamheten var för dyr (13 %). Av barn i låginkomstfamiljer upplevde en fjärdedel (25 %) att de inte var tillräckligt begåvade eller skickliga för att delta i de hobby- eller fritidsaktiviteter som de föredrog. Av barn i höginkomstfamiljer var det endast 8 % som upplevde detta. Dessutom ansåg en tredjedel (33 %) av barnen i låginkomstfamiljer att hobby- eller fritidsaktiviteten som de föredrog var för dyr.

Ungefär vart tionde barn som deltog i enkäten upplevde också att de inte hade vänner med vilka de kunde delta i verksamheten (10 %), att ortens hobby- och fritidsaktivitetsutbud var för begränsat (10 %) eller att verksamheten var för målorienterad, tidskrävande eller tävlingsinriktad (9 %).

Barn som bor på landsbygden och små orter nämnde i synnerhet det att inte hade hittat någon verksamhet de tyckte om (25 %), att ortens hobby- och fritidsaktivitetsutbud var för begränsat (15 %) och att avstånden var för långa, trafikförbindelserna dåliga eller att de inte hade skjuts (13 %) som orsaker till att det var svårare för dem att delta i olika aktiviteter.

Utöver orsakerna ovan nämndes också det att man inte var medveten om den egna ortens hobby- eller fritidsmöjligheter (5 %) samt att verksamheten inte ägde rum vid lämpliga tidpunkter (6 %). En del av deltagarna berättade också att de inte hade fått lov hemifrån att delta i hobbyer eller andra fritidsaktiviteter (3 %).

Siffrorna i detta stycke är ett resultat av att barnen presenterades påståenden på en skala från 1 till 5. De angivna procenttalen är, beroende på variabeln, de kombinerade värdena 1–2 eller 4–5. Värdet 3 har inte räknats med.

Finns det något som under normala omständigheter hindrar dig från att delta i hobby- och fritidsaktiviteter på det vis som du skulle vilja? (N=3129)

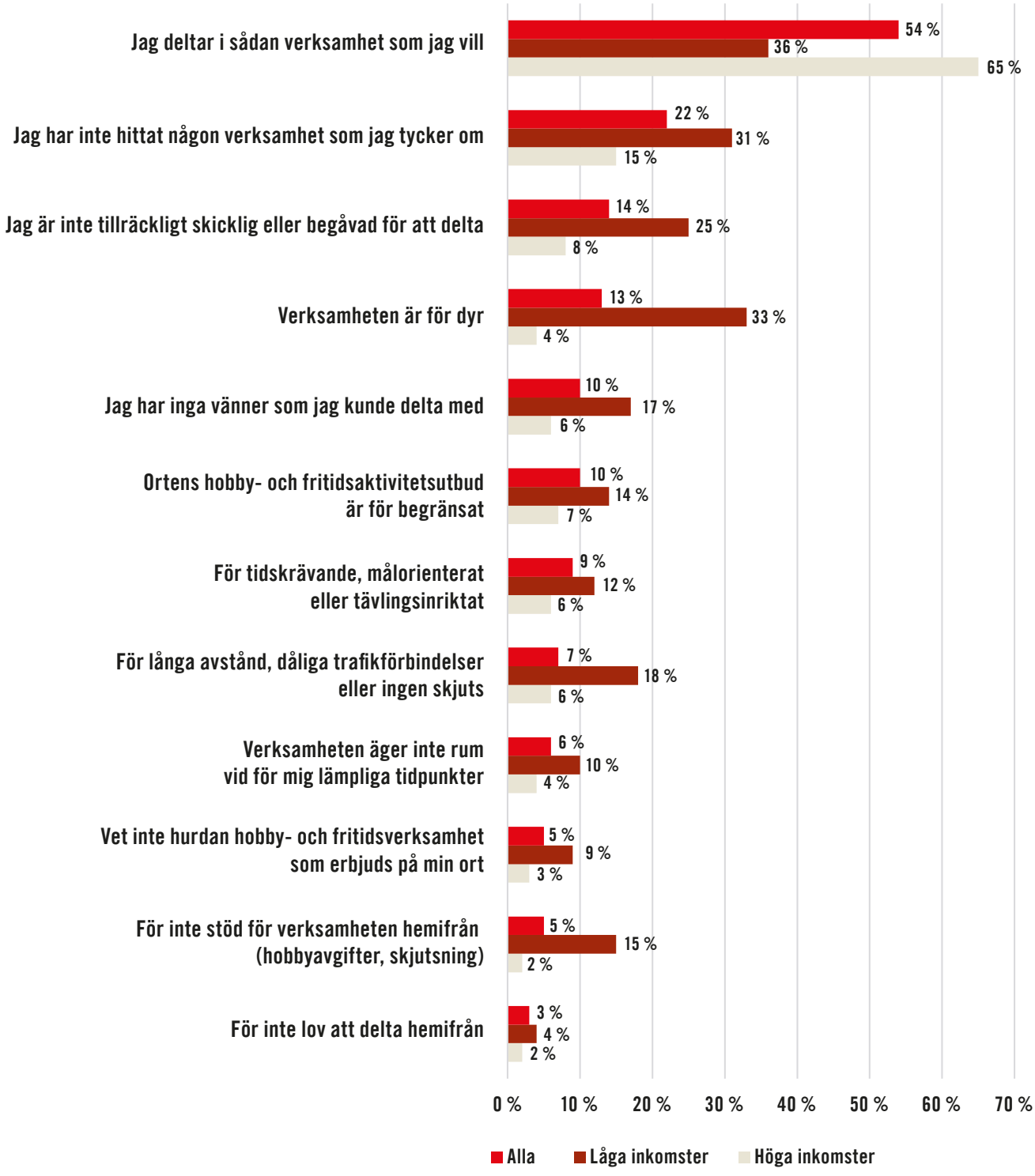

Meningsfulla hobbyer och fritidsaktiviteter är viktiga för barn. De fungerar som utmärkt motvikt till skoldagar och läxor, lär barnen nyttiga sociala och motoriska färdigheter, ger möjlighet att tillbringa tid med vännerna och ibland även hjälper med att hitta ett framtida yrke. Majoriteten (74 %) av barnen som svarade på enkäten upplevde att hobbyerna och fritidsaktiviteterna förbättrade deras mentala välbefinnande.

Vart tionde barn (10 %) berättade i alla fall att deras önskemål eller drömmar gällande fritidsaktiviteter eller hobbyer hade bemötts på nedvärderande eller otrevligt sätt. Av barn i låginkomstfamiljer var det nästan vart femte (19%) som upplevde detta. Dessutom önskade 14 % av barnen att hemmet skulle stöda och uppmuntra dem mer angående hobbyerna och fritiden. Barn i låginkomstfamiljer saknade denna typ av stöd mer än andra: av dem var det 24 % som saknade stöd och uppmuntran, en betydligt större andel jämfört exempelvis med barn i höginkomstfamiljer (9 %).

Av barn i låginkomstfamiljer saknade 56 % mer kostnadsfria eller billiga sätt att tillbringa fritiden och utöva olika hobbyer. För alla deltagare var motsvarande siffra 33 %. Något annat som pekar på att det finns behov av kostnadsfri och billig verksamhet är att en fjärdedel (25 %) av alla deltagare och 29 % av barnen i låginkomstfamiljer önskade att skolan ordnade mer verksamhet utanför lektionerna.

En del av deltagarna upplevde också att man inte lyssnar tillräckligt på barn och unga angående ordnandet av hobbyerna och fritiden. Av deltagarna önskade 11 % att hobby- och fritidsledarna samt de vuxna som har ansvaret skulle lyssna mer på de unga. Vidare upplevde 16 % att de unga inte kunde påverka omständigheterna kring fritiden och hobbyerna, som bland annat vad för verksamhet som erbjuds på deras ort och på vilket sätt.

Ta ställning till påståenden om fritiden och hobbyer (N=3129)

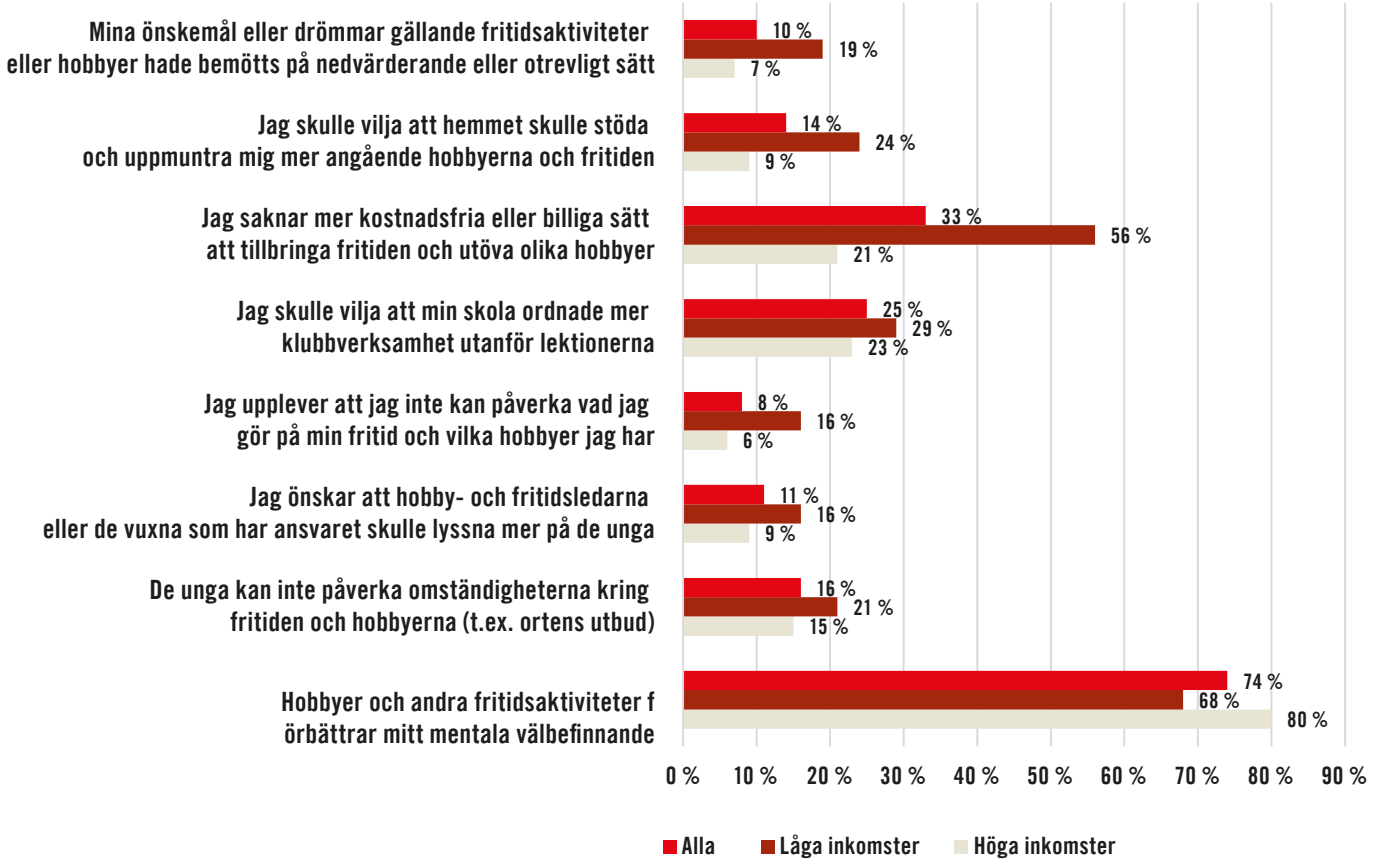

”JAG TYCKER ATT FRITIDEN OCH HOBBYERNA BORDE ORDNAS SÅ ATT ALLA HAR MÖJLIGHET ATT DELTA.”

Barnen ombads berätta med egna ord hur fritiden och hobbyerna enligt dem borde ordnas så att alla ska ha möjlighet att delta. Det viktigaste man kunde göra för att ta bort hinder för deltagande skulle enligt barnen vara att göra verksamheten avgiftsfri eller billig, att göra det möjligt att delta med låg tröskel samt att informera tillräckligt bra om orternas fritids- och hobbymöjligheter. Utöver de befintliga målorienterade hobbygrupperna saknade barnen grupper som börjar på nybörjarnivå samt avspänd och trevlig samvaro.

Angående ordnandet av verksamheten betonade barnen utjämnande av regional ojämlikhet, satsningar på bättre trafikförbindelser samt beaktande av olika hobbyutövare och främjande av en trygg atmosfär.

Meddelandet till beslutsfattarna och organisatörerna av hobby- och fritidsverksamheten var klar: i beslutsfattandet angående barnens hobbyer och fritid borde barnen lyssnas på mer, i allt från förnyandet av utbudet till planeringen av hobbygrupper. Det vore önskvärt att kommunerna, skolorna och alla som ordnar verksamhet för barn skulle uppmuntra barnen till att pröva olika aktiviteter samt erbjuda billiga eller avgiftsfria möjligheter att delta, särskilt för barn i mindre bemedlade familjer.

”Idrott med låg tröskel för alla. Reklam görs och önskemål tas emot. Billigt eller helt gratis.”

”Avgiftsfria hobbymöjligheter, ingen diskriminering, tillräckligt med reklam bland annat på sociala medier eller i skolor, också med tanke på minoriteter.”
”Olika fritidsaktiviteter borde erbjudas eftersom alla inte intresserar sig för samma sak.”

”De borde inte vara för bindande för att inte orsaka ungdomarna extra stress och press.”

”Avgiftsfria hobbymöjligheter, i synnerhet sådana med låg tröskel, borde det finnas mer av. Många hobbyer kräver mycket och är bindande, vilket gör att de kanske inte är så avslappnande aktiviteter för alla.”

”Om man inte har råd borde staden stöda den unga i hobbyerna.”

”Så billiga alternativ som möjligt, eller mer stöd för de mindre bemedlade.”

”Borde vara helt gratis utan något som helst kostnader. Så att det inte krävs att man ska ha nya sportskor till fotbollen.”

”Man borde bland annat beakta landsbygdens ungdomar som inte nödvändigtvis får skjuts till sina hobbyer. Man kunde eventuellt hålla vissa timmar via nätet.”

”Jämlikhet trots avstånd. Om ett barn inte kommer till hobbyerna, kan inte ledarna ta sig utanför staden?”

”Olika nivågrupper. Till exempel nybörjarna och tävlingsidrottarna.”

”Ledare som lätt ingriper vid mobbning o.s.v.”

”Framkomlighet, ingen rasism.”

”Ofta händer det att någon klubb redan existerar som barnet kunde gå med i, men barnet är inte medveten om hela klubbens existens. Reklam och informering är A och O. Särskilt på mindre orter.”

“De unga borde frågas vad de vill och ordna det tillsammans med dem.”

”Här i obygden kunde verksamheten vara ambulerande. Till exempel en gång i månaden kunde man ha klubbverksamhet vid olika byars ungdomsföreningar.”

”Hobbyverksamhet borde också ordnas för unga (13–18-åringar). Hittills har alla gratis/billiga hobbyer på min ort varit för barn i lågstadieåldern och yngre.”

”Alla hobbyer borde ha möjlighet till billig eller gratis verksamhet ens en gång i veckan.”

”Idrottsanläggningarna kunde ibland ha helt gratis tider där alla kunde delta oavsett om man är medlem i en förening eller inte.”

MÅNGA OROAR SIG ÖVER FRAMTIDEN

I Barnets röst -rapporten som publicerades tidigare på våren berättade vi om hur barnen var oroliga över effekterna av undantagsförhållandena som orsakades av coronan och eventuella kommande undantagsförhållanden. Vi frågade barnen också hur oroliga de var över framtiden i allmänhet. Till och med 88 % av barnen var åtminstone lite oroliga över framtiden, medan 39 % av barnen var ganska eller mycket oroliga över framtiden.

Precis som var fallet med undantagsförhållandena, är det barn i låginkomstfamiljer som är oroligast över framtiden. Av dem är dryga hälften (52 %) ganska eller mycket oroliga över framtiden. Motsvarande siffra för barn i höginkomstfamiljer var 33 %. Fast det handlar om en relativt liten mängd deltagare, är det i alla fall alarmerande att över 70 % av de barn som i svarande stund inte gick i någon skola eller läroanstalt var ganska eller mycket oroliga över framtiden. Dessutom kunde det ses i svaren att oron över framtiden var vanligare hos barn som hör till en sexuell minoritet på grund av sin sexuella läggning (51 %) eller som har någon skada eller kronisk sjukdom (52 %).

Fastän många av de deltagande barnen oroade sig över framtiden hade de också en hel del drömmar och tro på framtiden. Barnen hade förhoppningar om

Andel av barn som är mycket eller ganska oroliga över framtiden (N=3129)

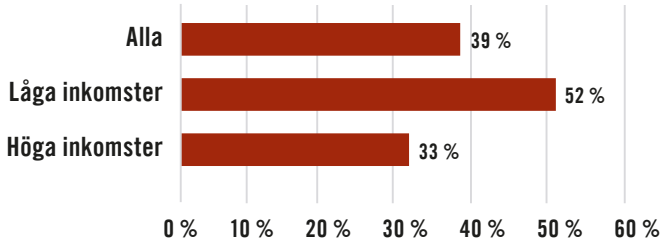

ett lyckligt, tryggt och balanserat liv, om sin egen och sina närståendes hälsa samt om att hitta en partner, starta en familj och äga en bostad.

”Gemensamma och härliga stunder med den mest älskade människan.”

”Jag drömmer om familj och barn i framtiden”

”En karriär, kärlek. Ett gott liv som är värt att uppleva.”

Många barn drömde om att bli självständiga, slutföra sina studier, få en plats i fortsatta studier eller att utbildas till sitt drömyrke.

”Det att jag blir självständig och att mina studier skulle gå bra så att jag kan uppnå mitt drömyrke.”

”Att bli student.”

”En studieplats, studieframgång och ett drömyrke.”

”Jag drömmer om ett välavlönat jobb som jag tycker är meningsfullt och njuter av.”

Många barn drömde att kunde i framtiden tillbringa sin fritid som de ville, med en meningsfull hobby, vänner och familjemedlemmar. De drömde om att se världen genom att resa eller bo, jobba eller studera utomlands. En del drömde om att utvecklas som tävlingsidrottare.

”Jag skulle vilja ha framgång inom idrott.”

”Jag vill studera utomlands och fortsätta med idrotten så långt som möjligt.”

”En stabil framtid med resmöjligheter.”

”Om att kunna resa, studera på utbyte, ha familj, mångåriga vänner och en trevlig arbetsplats.”

Vid sidan om sina önskningar angående arbetet, utbildningen, familjelivet och fritiden drömde barnen om jämlikhet, fred och säkerhet. De vill lämna spår i världen genom att göra något betydelsefullt eller genom att hjälpa människor som är sårbarare än de själva. Bekämpning av klimatförändringen upplevdes som viktigt.

”Att jämlikhet skulle råda överallt i världen och ingen skulle behöva ha ekonomiska bekymmer för att föräldrarna inte kan jobba.”

”Det skulle vara roligt om man kunde på något sätt lämna sitt spår i världen, om man kunde hjälpa världssituationen på något vis.”

”Jag drömmer om att världen en dag ska vara en bättre plats för alla och att jag på något vis kunde hjälpa nå detta mål.”

”Jag hoppas att alla skulle få sina åsikter hörda och att människor inte skulle försättas i ojämlika ställningar.”

”Att globalt samarbete och fred skulle spridas.”

”Jag drömmer om att kunna göra något betydelsefullt.”

”Att något verkligen skulle göras åt klimatkrisen så vi inte behöver vara rädda för att jorden förstörs och att det inte längre lönar sig att skaffa barn.”

”En trygg och ren miljö. En trygg framtid för landsbygden. Att också små byar överlever.”

En del av barnens drömmar behandlade personliga utmaningar. Många hoppades att de kunde besegra sina psykiska problem, att deras hälsotillstånd skulle bli bättre eller att de skulle accepteras sådana som de är. En del drömde om att någon närstående skulle få hjälp med sina utmaningar. Andra drömde om att bli självständiga, att komma bort från dåliga förhållanden hemma eller att föräldrarna skulle sluta använda rusmedel.

”Jag drömmer om att man i framtiden skulle upptäcka någon medicin för min sjukdom.”

”Ett balanserat liv, bättre mental hälsa och att flytta hemifrån.”

”Att jag skulle vara glad igen och inte tycka att allt är deprimerande/stressande och att jag inte skulle vara so sorgsen.”

”Jag hoppas att min familj accepterar min bisexualitet.”

”Att jag inte skulle känna mig utanför.”

”Jag hoppas starkt att min syster skulle klara av sina psykiska problem och att min bror skulle få stöd av föräldrarna med att minska sin användning av rusmedel.”

”Att mitt hälsotillstånd skulle bli bättre. Att föräldrarna skulle söka hjälp med sin situation.”

”Att mamma inte skulle dricka.”

”Att jag inte behövde se mamma full på veckoslutet.”

Fast största delen av barnen drömde om väldigt liknande saker, framhävdes kontrasten mellan nuläget och en bekymmerfri framtid i svaren för barn i låginkomstfamiljer. Många av dessa drömmar hade sitt ursprung i familjens ekonomiska situation. Barnen drömde såväl om ett stabilt och tillräckligt uppehälle och att föräldrarna skulle få behålla sina arbetsplatser som om att kunna stöda föräldrarna ekonomiskt.

”Jag önskar att mina föräldrar med säkerhet kunde behålla sina arbetsplatser.”

”Att de människor som har behov av hjälp skulle få hjälp och stöd i alla stressiga situationer.”

”Jag drömmer egentligen inte om något, lever bara en dag i taget. Ju mer man drömmer, desto högre blir fallet.”

”Att jag får ett trevligt jobb med tillräckligt bra lön. En familj och lägenhet/hus. Jag drömmer också om att kunna resa.”

”Egen bostad och tillräckligt med pengar för allt man behöver.”

”En härlig familj och tillräckligt med pengar så man inte hela tiden måste vara orolig över vare sig man kommer att få mat eller inte.”

”Ett trevligt yrke och en säker inkomst samt ett friskt liv.”

”Att klara sig genom skolan, att grunda ett företag. Pengar så jag kan ge ekonomiskt stöd till mina föräldrar. Att mina närstående skulle förbli friska.”

”Jag drömmer om en bättre framtid men är samtidigt tacksam för det nuvarande, eftersom det kan vara att jag har mer än någon annan, fast det finns mycket som jag inte har.”

”Jag drömmer om att ha något fysiskt som hobby, för jag har aldrig sysslat med något fysiskt eftersom det är för dyrt.”

”I framtiden vill jag stå på egna ben och ha en bättre ekonomisk situation än mina föräldrar. Jag vill arbeta och tjäna pengar. Jag vill också starta familj.”

”Att bo ensam och i fred, att har tillräckligt med pengar, att aldrig behöva vara rädd för att svälta, att ha en lugn och trygg lägenhet.”

”Ett tryggt hem som inte har våldsam atmosfär som min storfamilj, där också den ekonomiska situationen är dålig.”

RÄDDA BARNENS REKOMMENDATIONER TILL BESLUTSFATTARNA

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter, Finlands grundlag och annan lagstiftning har barn och unga rätt att bli hörda i beredningen och verkställandet av beslut och tjänster som berör deras liv.

Barnens och ungdomarnas rätt att vara delaktiga tillhör alla barn. Delaktigheten bör aktivt främjas i synnerhet för barn som är mindre bemedlade, invandrare, handikappade eller av någon anledning diskriminerade.

Information som förmedlas av barn och ungdomar spelar en viktig roll i hur statens och kommunernas utveckling styrs, främjas och utvärderas samt i hur kommunerna utvecklas tillsammans med barn och ungdomar.

RÄDDA BARNEN REKOMMENDERAR ATT REGERINGEN

- tryggar tillräckligt uppehälle och socialskydd för barnfamiljer på lång sikt. Situationen som beror på pandemin kommer att pågå ännu länge, och den belastar särskilt familjer där inkomsterna är låga, uppehället har avbrutits plötsligt eller barnen eller föräldrarna har insjuknat eller tillhör en riskgrupp.
- garanterar tillräckliga resurser för de aktörer som tillhandahåller digitala och andra tjänster med låg tröskel som främjar barn och ungas välbefinnande och kan således på riksnivå komplettera och förstärka arbetet som görs av kommunerna.
- säkerställer att kommunerna har möjlighet att garantera att alla studeranden i den grundläggande utbildningen och på andra stadiet som för tillfället och i framtiden studerar på distans har tillgång till utrustning och möjlighet till distansstudier.
- ser till att kommunerna har tillräckliga möjligheter att stöda elever som har behov av särskilt stöd samt barn och unga som har behov av mentalvårdstjänster.
- säkerställer att alla barn i Finland har likvärdiga hobbymöjligheter. Vi måste övergå från pilotprojekt till riksomfattande och hållbara lösningar och ge kommunerna jämlikt stöd med detta. Barn och unga får inte försättas i en ojämlik ställning på basis av var de bor.
- allokerar tillräckliga resurser för informeringen av barn och unga om saker som berör dem och deras rättigheter med beaktande av barnets ålder, utvecklingsstadium, olika språkgrupper och eventuella begränsningar.

RÄDDA BARNEN REKOMMENDERAR ATT BESLUTSFATTARNA I KOMMUNERNA

- inte gör nedskärningar inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och undervisningen under svåra tider, då barn och ungdomar mest behöver utbildarnas och lärarnas stöd och stabilitet i sina liv. Om nedskärningar måste göras, ska de basera sig på noggranna bedömningar av beslutens konsekvenser för barn och ungdomar, med särskilt fokus på de barn och unga vars ställning är mest sårbar.
- bekantar sig med de uppskattade konsekvenserna för barn när kommunen fattar beslut och planerar och lyssnar på barn och ungas tankar, upplevelser och förslag som en del av bedömningen av konsekvenser. Detta förutsätter utveckling av barn och ungas delaktighet i kommunerna i samarbete med barn och unga.
- möter barn, unga och familjer i olika situationer och drar nytta av deras upplevelser samt av utredningar som till exempel resultaten av skolhälsovårdens enkäter för att bryta den onda cirkeln av fattigdom.
- säkerställer att nivån på och tillgången till barnens och familjernas tjänster tryggas även under ekonomiskt svåra tider.
- ser till att skolornas elevvård samt mentalvårdstjänsterna för barn och unga är tillräckliga och tillgängliga.
- satsar på kompletterande och förebyggande utkomststöd för att underlätta familjernas nöd.
- underlättar ensamförsörjarnas situation genom att säkerställa att barnfamiljernas hemservice och familjearbete fungerar och ensamförsörjarna får hjälp med barnavården. Kommunerna kan ta hand om detta i samarbete med olika organisationer.
- säkerställer att kommunerna satsar tillräckligt mycket på mentalvårdstjänster och fostran som främjar barnens och vårdnadshavarnas mentala hälsa.
- ser till att barnen får vara med och skapa, utveckla och utvärdera meningsfulla fritidsaktiviteter och hobbyer i kommunerna.
- främjar att alla barn garanteras en möjlighet till minst en hobby som inte belastar familjens ekonomi och uppehälle. Hobbymöjligheterna bör säkras också på glest bebodda områden till exempel via samarbete mellan skolan och hobbyverksamheten, skolornas klubbar, ambulerande verksamhet eller fjärranslutningar.

BAKGRUNDSINFORMATION OM ENKÄTENS TEMA SAMT STATISTIK OM BARN OCH BARNENS STÄLLNING I FINLAND

Allianssi, Demi, Rädda Barnen, Befolkningsförbundet, Yeesi (2020). #MP Korona. Enkät om coronavirusets inverkan på de ungas liv. På webbadressen: https://www.a-lehdet.fi/artikkelit/mpkorona-kysely (på finska)

Haanpää, L. (2019). Harrastustakuu: Yhdenvertaisuuden asialla. Helsingfors: Ungdomsforskningssällskapet. På webbadressen: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/harrastustakuu_digi_final.pdf (på finska)

Hakanen, T., Myllyniemi, S. & Salasuo, M. (red.) (2019). Oikeus liikkua. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2018. Helsingfors: Undervisnings- och kulturministeriet, Statens idrottsråd, Statens ungdomsråd, Ungdomsforskningsnätverket. På webbadressen: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/02/Lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-Oikeus-liikkua.-Verkkojulkaisu.pdf (på finska)

Barnombudsmannen (2020). Barnombudsmannens årsrapport 2020. På webbadressen: https://lapsiasia.fi/documents/25250457/32008468/LAPS_vuosikirja-2020_FI_.pdf/484d04f9-2152-532e-d0a8-4f6c7e41073c/LAPS_vuosikirja-2020_FI_.pdf/LAPS_vuosikirja-2020_FI_.pdf?t=1597750514009 (på finska)

Barn- och ungdomsstiftelsen (2020). Nuorten ääni: 10 kysymystä koronatilanteesta. På webbadressen: https://wordpress.nuori.fi/wp-content/uploads/2020/08/Nuorten-a%CC%88a%CC%88ni_10-kysymysta%CC%88-koronatilanteesta_kysely.pdf (på finska)

MLL (2018). ”Jos siel ois joku kiva kaveri”. Lasten ja nuorten kokemuksia liikuntaharrastuksista. Helsingfors: Mannerheims Barnskyddsförbund. På webbadressen: https://dzmdrerwnq2zx.cloudfront.net/prod/2018/03/27130820/Jos-siel-ois-joku-kaveri.-Lasten-ja-nuorten-kokemuksia-liikunta-ja-urheiluharrastuksista-27.3.pdf (på finska)

Myllyniemi, S. (red.) (2016). Arjen jäljillä. Ungdomsbarometern 2015. Helsingfors: Undervisnings- och kulturministeriet, Statens delegation för ungdomsärenden, Ungdomsforskningssällskapet. På webbadressen: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuorisobarometri_2015_ISSUU.pdf (på finska)

THL (2019). Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2019. Tilastoraportti 33/2019. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd. På webbadressen: http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019091528281 (på finska)

Finlands officiella statistik (FOS). (2018). Inkomstfördelningsstatistik [e-publikation]. Helsingfors: Statistikcentralen. På webbadressen: http://www.stat.fi/til/tjt/index.html (på finska)

Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen

Rädda Barnen rf grundades 1922 och är en politiskt och religiöst obunden medborgarorganisation, som stöder särskilt barn som lever i svåra förhållanden.

raddabarnen.fi

Rödda Barnen rf 2020

Bilder: Silja Minkkinen